

Poglavje 1

Ureditev hleva za prašiče

Janja Urankar^{1,2}, Anita Ule¹, Milena Kovač¹, Špela Malovrh¹

1.1 Uvod

Na prašičerejski kmetiji imamo istočasno različne kategorije prašičev. Posamezne kategorije živali morajo biti ločene med seboj, da lahko zagotovimo potrebne pogoje v hlevu, vzdržujemo higieno in preprečimo prenos bolezni med njimi. Zaradi tega imamo hlev razdeljen na oddelke in sicer pripustišče, čakališče, prasilišče, vzrejališče in pitališče.

Ureditev hleva je odvisna od načina prireje. Oddelki pri kontinuiranem naseljevanju živali običajno niso ločeni na pododdelke, kar pa je pri naseljevanju po metodi hkrati noter-hkrati ven že skorajda obvezno. V primeru ločenih pododdelkov znotraj oddelka je možno kotce temeljito očistiti, oprati in razkužiti, s čimer v reji lažje vzdržujemo želen zdravstveni status. Rejcem priporočamo sinhronizacijo opravil in vpeljavo proizvodnega ritma, ki olajšata razporeditev dela v reji (Urankar in sod., 2014).

Da bi opravila lahko potekala v smiselnem zaporedju, moramo razmišljati že pri gradnji ali obnavljanju hleva. Pri načrtovanju hleva moramo pravilno razporediti in ločiti posamezne oddelke med seboj. Prav tako je pomembno, da so stojišča v njih razporejena v ustreznem razmerju, kar omogoča pravočasno preseljevanje celotnih skupin iz enega v drug oddelek.

1.2 Razdelitev oddelkov na pododdelke

Pri pripravi hleva je potrebno paziti na velikost oddelkov in pododdelkov. Število pododdelkov znotraj posameznega oddelka je odvisno od dolžine proizvodnega ritma in dolžine turnusa. Proizvodni ritem je lahko 1-, 2-, 3- ali 5-tedenski. Pri 3-tedenskem proizvodnem ritmu si dogodki kot so pripust, prasitev, odstavitve ipd. sledijo na tri tedne. Tudi spolni cikel pri svinjah traja 21 dni, zato lahko svinje s pregonitvami vključimo v novo skupino. Vpeljava 2-tedenski ritma je smiselna pri čredah z več kot 70 svinjami, v čredah, kjer imajo manj kot 40 svinj pa je priporočljiv 5-tedenski ritem.

V tabeli 1 so prikazane predpostavke na podlagi katerih smo izračunali dolžino turnusa. Svinje v prasilišče naselimo največ 7 dni pred predvideno pravitvijo (ULRS, 2010). V pripustišču so svinje od odstavitve do največ štiri tedne po uspešnem pripustu. Preostanek brejosti

¹Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, 1230 Domžale

²E-pošta: janja.urankar@bf.uni-lj.si

morajo biti svinje uhlevljene skupinsko. Poleg časa zadrževanja v posameznem oddelku je potrebno prišteti še čas za čiščenje, pranje in razkuževanje. Pred naselitvijo novih živali je priporočljivo tudi tri do štiri dnevno "počivanje" prostora.

Dolžina turnusa v vzrejališču in pitališču je odvisna od dnevnega prirasta tekačev oz. pitancev. Predpostavili smo, da tekači vzrejo zaključijo pri 30 kg, ko so stari 80 dni. V pitanju je dosegljiv dnevni prirast 800 g/dan, kar pomeni, da telesno maso 110 kg dosežejo pri starosti 180 dni. Pri spremenjeni dolžini laktacije, interim obdobja ali prirastih v vzreji in pitanju se število pododdelkov spremeni.

Pri 1-tedenskem proizvodnem ritmu je prasilišče v šestih pododdelkih (tabela 1). Število pododdelkov v pripustišču je enako, medtem ko je število kotcev v čakališču podvojeno. Pri 2-tedenskem proizvodnem ritmu je prasilišče v treh ločenih pododdelkih (tabela 1). Pri 3-tedenskem proizvodnem ritmu je prasilišče ločeno na dva pododdelka, pripustišče na dva pododdelka, čakališče na štiri kotce, vzreja na tri pododdelke in pitališče na šest pododdelkov. Pri 2-tedenskem ciklusu so tako na kmetiji tekači treh različnih starostnih kategorij, ki so uhlevljeni v ločenih prostorih. Pettedenski proizvodni ritem je primeren za manjše črede: v reji je tako v prasilišču le ena skupina svinj, medtem ko so tekači dveh in pitanci štirih starostnih kategorij.

Tabela 1: Dolžina turnusa in število pododdelkov pri različni dolžini proizvodnega ritma

Oddelek	Čas zadrževanja (dni)		Turnus (dni)	Dolžina proizvodnega ritma			
	predpostavke	skupaj		1 teden	2 tedna	3 tedne	5 tednov
Prasilišče	7+28	35	42	6	3	2	1
Pripustišče	5+28	33	42	6	3	2	1
Čakališče	115-28-7	80	84	12	6	4	2
Vzrejališče	dp=442 g/dan	52	60	9	5	3	2
Pitališče	dp=800 g/dan	100	120	18	10	6	4

Svinje v skupinske kotce lahko uhlevimo že takoj po odstavitvi. Pri tehnologiji reje, ko svinje po odstavitvi naselimo v skupinske kotce, je število kotcev v čakališču večje za število pododdelkov v pripustišču. Pri 3-tedenskem proizvodnem ritmu je tako prasilišče razdeljeno na dva pododdelka, v čakališču pa je šest skupinskih kotcev. Modelne rešitve oddelkov za uhlevitev svinj, tekačev in pitancev so sestavni del priročnikov o oskrbi svinj (Kovač in sod., 2014c) ter tekačev in pitancev (Kovač in sod., 2014a,b).

1.3 Število stojišč v pododdelku

Število stojišč v posameznih fazah je odvisno tudi od dolžine proizvodnega ritma. Število skupin v čredi izračunamo, če dolžino reprodukcijskega ciklusa delimo z dolžino proizvodnega ritma (Christiansen, 2010). Pri 3-tedenskem proizvodnem ritmu so svinje v čredi razdeljene v sedem skupin (Suls, 2009). Novo skupino naselimo vsake tri tedne. Pododdelka v

prasilišču ali pripustišču naseljujemo izmenično, medtem ko kotec v čakališču naselimo na 12 tednov.

Tabela 2: Izračun števila kotcev in stojišč v posameznih oddelkih glede na proizvodni ritem za 98 svinj

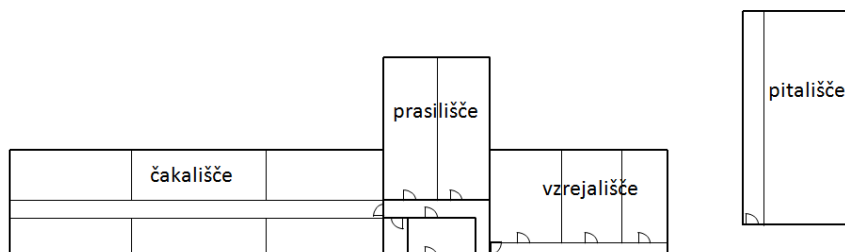
Proizvodni ritem		1 teden	2 tedna	3 tedne	5 tednov
Pripustišče	Št. pododdelkov	6	3	2	1
	Št. stojišč/pododdelek	3	10	14	28
Čakališče	Št. kotcev	12	6	4	2
	Št. stojišč/kotec	3	10	14	28
Prasilišče	Št. pododdelkov	6	3	2	1
	Št. kotcev/pododdelek	3	10	14	28
Vzreja	Št. pododdelkov	9	5	3	2
	Št. stojišč/pododdelek	56	108	168	336
Pitanje	Št. pododdelkov	18	10	6	4
	Št. stojišč/pododdelek	56	108	168	336

V primeru manjših čred število pododdelkov ostane isto, spremeni se le število stojišč. V čredi, v kateri je 49 svinj, je tako v posameznem pododdelku pri 3-tedenskem ritmu 7 stojišč. Pri velikih čredah je namesto povečevanja števila stojišč znotraj pododdelkov bolj smiselno podvojiti celotni hlev.

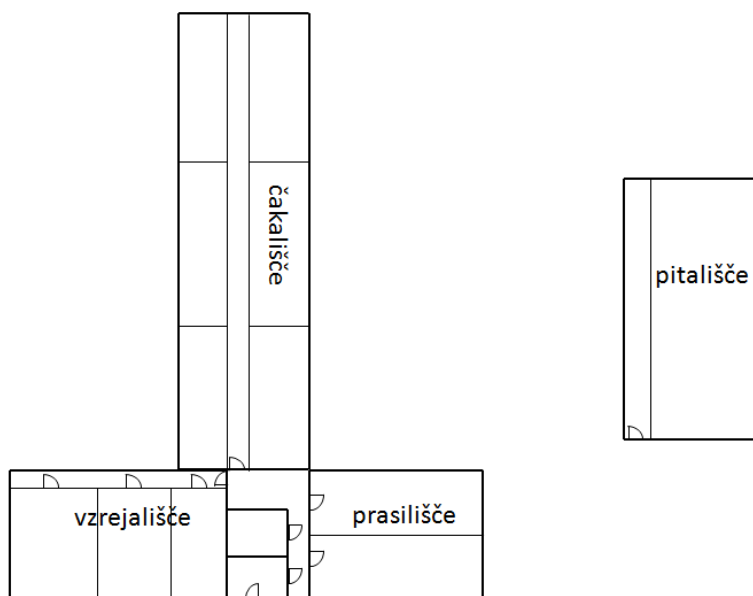
1.4 Razporeditev oddelkov

Glavni omejitveni dejavnik pri razporeditvi objektov je običajno velikost zemljišča. V nadaljevanju navajamo nekaj možnosti postavitve hleva (sliki 1, 2). Pri večjih adaptacijah in novogradnjah je potrebno upoštevati modularnost objektov. Možno naj bo podaljševanje posameznih oddelkov v primeru povečevanja črede.

Pri oskrbovanju začnemo v prasilišču, sledijo presušene svinje in na koncu tekači ter pitanci. Dobro je, če si delo s plemenskimi svinjami in tekači ali vsaj pitanci razdelimo. Na manjših kmetijah bi bilo najbolj primerno, da se z reprodukcijo ukvarja en rejec, drugi pa s pitanjem. Med vsakim posameznim oddelkom je priporočljivo razkužiti obutev in roke. Z delitvijo dela in obvezno smerjo dela zmanjšamo kršitve biovarnostnih ukrepov. Pred vsakim vhomom je potrebno imeti dezbariero, ki mora služiti svojemu namenu. To pomeni, da je potrebno v dezbariero stopiti ob vsakem vhodu in izhodu iz prostora. Prav tako si je pred vstopom v oddelek potrebno razkužiti roke.

Slika 1: Postavitev hleva - primer A

Slika 2: Postavitev hleva - primer B

1.5 Lokacija

Lokacija hlevov za prašiče in pomožnih objektov za shranjevanje gnoja in gnojevke mora biti dovolj oddaljena od stanovanjskih objektov, da bi preprečili prisotnost neprijetnega vonja in vznemirjali okolico. Preprečiti je potrebno uhajanje gnojnice, gnojevke ali odcednih tekočin v okolje ali tekoče vode in s tem onesnaževanja. Kanali, zbiralniki, lagune in gnojišča naj bodo vodo-tesna.

V Sloveniji moramo upoštevati, da je gosto poseljena, kar pomeni, da je težko najti prostor gradnjo objektov za rejo prašičev, da bi kar najmanj motili sosede. Postavljanje svinjakov v gosto naseljenih področjih dolgoročno ni dobra rešitev. V tujini je vse več primerov, kjer je hlev postavljen stran od vasi (slika 3), čeprav ima rejec stanovanjski objekt še vedno v vasi. Tako za sosede ni objekt ni moteč. Ločitev gospodarskega in stanovanjskega dela je dobra tudi iz biovarnostnih ukrepov. V bližnji okolici hleva tudi ni drugih prašičev, zato lahko rejec v veliki meri skrbi sam za svojo biovarnost.

Slika 3: Hlev za prašiče izven naselja

Pri gradnji hlevov za prašiče je potrebno upoštevati predpise za umeščanje kmetijskih gospodarskih poslopij v okolje, zakonodajo na področju zaščite živali in varovanja okolja, vendar pa bi morali v Sloveniji poiskati postopke, ki bi hkrati zagotavljala izpolnjevanje veljavnih predpisov, a istočasno omogočala kmetijam razvoj. Dolgotrajnost postopkov za pridobitev vseh soglasij in gradbenega dovoljenja je pogosto vzrok, da rejci prašičev tudi odstopijo od posodobitve.

1.6 Viri

- Christiansen J.P. 2010. The basic of pig production. Knowledge center for agriculture Landburgsforlaget, 2nd edition. 216.
- Kovač M., Ule A., Malovrh Š. 2014a. Vzreja tekačev. Oskrba tekačev in pitancev. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 15–32.
- Kovač M., Ule A., Malovrh Š. 2014b. Pitanje prašičev. Oskrba tekačev in pitancev. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 33–48.
- Kovač M., Urankar J., Malovrh Š. 2014c. Uhlvitev svinj v pripustišču. Oskrba plemenskih svinj. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 69–77.
- Suls L. 2009. Batch management production system. Pig Progress, 25: 29–31.
- ULRS 2010. Pravilnik o spremembah pravilnika o zaščiti rejnih živali. Ur.l. RS št. 70/201, 03.09.2010: 10422.
- Urankar J., Ule A., Malovrh Š., Kovač M. 2014. Razporeditev rejskih opravil v plemenski čredi. Spremljanje proizvodnosti prašičev, IX. del. Domžale, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Enota za prašičerejo, 71–82.

